

Euskal Herria ezagutuz

ITZALTZU (NAFARROA)

Gartxoten arrastoari segika

Garaileen eskutik idatzitako historiari ihesean iritsi gara Elkorretako leizera. Bertako pareten artean iraun du, Gartxoten kondaira bihurtuta eta gaurdaino, euskaldunon erresistentziaren memoriak. Istoria hain agerikoa ez den Euskal Herriaren historian barneratzeko aitzakia da. Segidan duzuen Itzaltzutik kobarainoko ibilbidea, aldiz, kondaira bera, Zaraitzuko bailara eta bertako jendea ezagutzeko aitzakia.

| AITOR KALTZAKORTA |

HISTORIAREN iturri ezkutuen emaria da Gartxoten kondaira. Arturo Kanpion idazle, historialari, politikari eta abokatu euskaltzaleak egin zuen ezagun 1917an argitara eman zuen *Itzaltzuko bardoa* idazlanarekin.

Gartxot XI. mendeko Itzaltzun bizi zen Erdi Aroko bardo edo koplaria izan zen. Izkiriatu ezin

zirelako ahoz aho igorri behar izan ziren istorioak, tradizioak eta kondairak transmititzea zuen lanbide, herriaren kultura eskutik eskura eta ahotik belarrietara eramanez. Boterean zeudenentzat arras kaltegarria zen hori, pospolo soil batek gaurik beltzenetan eragiten duen distira zabalaz ohartuta, horiek

hedatu nahi ez zituzten mezuak zabaltzeko eta herritarrek ilunpetik ateratzeko arriskua eragiten baitzuen.

Lerro arteko ikasgaia

Gartxoten seme Mikelotek paregabe dohaina zeukan eztarrian. Horregatik nahi zuen bereganatu

ARALAR KANPINA
Plazaola kalea 9
31870 Lekunberri
info@campingaralar.com
www.campingaralar.com

ARBIZU KANPIN EKOLOGIKOA

Arbizu 31839
☎ 848 470 922
info@campingarbizu.com
www.campingarbizu.com

XABIER ESKISABEL-CC BY SA

WWW.NAVARRARINCON.COM

GARTXOT EKIMENA

Ezkerrean, goian, Itzaltzu herriaren ikuspegia. Azpian, Gartxot hil zen kobazuloaren sarrera. Lerro hauen gainean, elurtutako paraje eder bat Elkorretako igoberan.

Orreagako fraideak, berau abeslari erlijioso bihurtu eta haren xaramela latinezko kantuetarako erreserbatzeko. Fraideak bahitu egin zuen Mikelot, eta bere nahikerien zerbitzura jarri. Hark fraidearen eskuetatik ihes egitea lortu zuen aitaren laguntzaz, eta Zaraitzuko mendietan ezkutatu ziren biak. Zaraitzuko Jaunak harrapatu egin zituen ordea, eta Gartxotek semea hil egin zuen, hitza eman baitzion ez zela beste behin bueltatuko elizgizonen men-

dera. Egindakoaren ordainetan Gartxoti bizi osoko zigorra ezarri

Gartxoti bizi osoko zigorra ezarri zioten, eta berak hala erabakita, Elkorretako leizean eman zuen azken arnasa, 1110.eneko udaberrian

zioten, eta berak hala erabakita, Elkorretako leizean eman zuen azken arnasa, 1110.eneko udaberrian.

Azken finean, bere hizkuntza, izaera eta kultura babestu eta aitzinatu nahi dituen herri baten erresistentziaren lerro arteko kontakizuna da Gartxotena. Mapan ikusten ez den konkistari aurre egin ziotenen kontra da, hizkuntza ordezkapenarena, konkistaren erresistentziaren memoria.

SAKANA
Haritzen arteko bidea

Sakana
Urbasa

Landa Turismoa
Turismo Rural

www.sakanaurbasa.com

Bidelagun
Sakanako turismo elkarte

ERDIKO KAIERA • IHESI: ITZALTZU

GARTXOT EKIMENA

Bertakoen auzolanaren emaitza da seinaleztapen bikaina duen Elkorretaren gailurrerainoko bidea.

Hamaika kilometro, hamaika ikasgai

Itzaltzuko plazan hasiko dugu eskal kulturaren sustraieraino doan hamaika kilometroko bidea, Adrian Labadie Etxalarren bizi den artista holandarrek sortutako *Gartxoten tailua* paretik. Hiru ordu eta erdian egiten da, batez beste,

485 metroko desnibel nabarmena duen ibilbidea.

Errepedean barrena egin behar dira lehen urratsak. Kilometro batera, ezkerretara dagoen etxola ondoko pista hartuko dugu gora joateko. Bertako herritarren auzolanaren emaitza da seinaleztapen bikaina duen bidea. Ez da galtzerik Elkorretaraino.

Haritzen gerizetan jarraituko dugu gorantz, gerrako aterpe bateraino. Basoa zeharkatuko dugu zelaia gure begien aurrean nola zabaltzen diren ikusi arte. Horrek Krutxeara iritsi garela esan nahi du. Mendebaldeko noranzkoan mendia zeharkatu eta basoa gurutzatuko dugu segidan, eta erreka bat pasa ondoren itzalik gabeko malda bat igoko dugu, Elkorretako haitzak ikusi arte. Errekara jaitsi, bertako turrusta edo ur-jauzi ezin ederragoa ikusi eta ehun metrora dago Elkorretako leizea. Gartxoten arnasa helmugara iritsi zen leotzean, ibiltariak aukera du erabakia hartzeko. Bidea bertan bukatu, ala atzera

begiratzeko ispiluari orbanak garbituta, zenbait ikasgai bizkarrean jaso, motxilara batu, eta Itzaltzura berriz iritsi arte aurrera jarraitzea.

Auzolanean ekinez egina

Euskara sustatu, kondaira zabaldu eta auzolana bultzatzeko osatu zuten Gartxot Ekimena bailarako biztanleek, eta hainbat ekinaldi aitzinatu dituzte urteotan. Elkorretarainoko bidea atondu eta ezagutzera ematea izan da lan horietako bat.

Itzaltzuren bilakaera berezia izan da, ez ohikoa. Izaba eta Otsagabia baino txikiagoa izan eta iparralderago egon arren, aipatu herrietan baino lehenago galdu zen euskara. Karabeneroek ez zuten kasernarik, eta herrikoen etxeetan barreiatu ei zituztenez, hizkuntza ordezkapen prozesua asko bizkortu zen. Egun, alta, gazteria bera ari da bere burua euskalduntzen, egoera hori iraultzeko xedarekin. Zentzu berean, garai hartan aduanek eta bestelako interesek galazazi zuten xiberotarrekiko harremana berreskuratzen hasi dira. ■

Goldaratz (Nafarroa)

LOPERENA ETXEBERRI

landetxea

☎ 948 503 238
casaetxeberri@gmail.com

LIZARRA KANPINA

Lizarra (Nafarroa)
☎ 948 55 17 33
www.campinglizarra.com

BAZTAN

Euskal Herriko bihotzean

www.baztan.info